

ATTĀLINĀTAIS DARBS NO ĀRVALSTĪM UN NODOKĻI

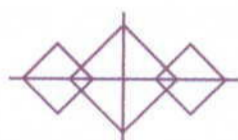

AIJA LASMANE,
ZAB "SORAINEN" vecākā nodokļu menedžere

AINA OKSEŅUKA,
ZAB "SORAINEN" nodokļu menedžere

Praksē nereti mēdz būt gadījumi, kad iedzīvotāju ienākuma nodoklis tiek samaksāts nepareizajā valstī. Šādās situācijās ir jāsakārto nodokļu jautājums un jāpieprasa valstij, kurā nodoklis samaksāts nepamatoti, nodokļa atmaksa. Tomēr praksē šis process var neiet tik gludi. Izskatām tiesas spriedumu!

LIETAS BŪTĪBA

Konkrētās lietas apstākļos fiziskā persona – Nīderlandes nodokļu rezidents – bija nodarbināta Latvijas uzņēmumā un darba pienākumus veica, daļēji atrodoties Latvijā un daļēji – Nīderlandē.

IIN par visu algotā darba ienākumu tika samaksāts Latvijā, lai arī saskaņā ar Latvijas – Nīderlandes nodokļu konvenciju Latvijā IIN bija jāmaksā tikai par laika periodu, kad darba pienākumi tika veikti, fiziski atrodoties Latvijā. Tātad par periodu, kad persona strādāja Nīderlandē, IIN bija maksājams šajā valstī. Lai sakārtotu situāciju un piemērotu IIN pareizi, fiziskā persona samaksāja nodokli par attiecīgo ienākuma daļu Nīderlandē un pieprasīja atmaksāt Latvijā kļūdaini iemaksāto IIN.

Latvijas Valsts ieņēmumu dienests (VID) atteica to atmaksāt, pamatojoties uz argumentu, ka

personai nav izdevies pierādīt, ka tā veikusi darba pienākumus laika periodā, kad dzīvojusi Nīderlandē. VID neapšaubīja faktu, ka persona tiešām atradās Nīderlandē, un neiebilda pret faktu, ka personai tika izmaksāta alga, ieturot nodokļus Latvijā. Tomēr pieprasīja pierādīt darba izpildi par ārvalstīs nostrādāto laiku. Saskaņā ar VID pieeju personai faktiski būtu jāpierāda, kādus darba uzdevumus tā veikusi katrā ārvalstī nostrādātajā darba dienā, lai arī neviens normatīvais akts neparedz darbiniekiem pienākumu šādu informāciju fiksēt.

Lai arī nodokļu maksātājs bija iesniedzis pieejamos pierādījumus un kopīgi ar bijušo darba devēju skaidroja savu darba specifiku, tomēr VID nepiešķīra ticamību šiem argumentiem.

Administratīvās rajona tiesas 2021. gada 13. jūlija spriedums lietā A42-00557-21/6 parāda, ar kādiem šķēršļiem var saskarties, ja tiek pieprasīta iedzīvotāju ienākuma nodokļa (IIN) atmaksa Latvijā. Turpmāk izskatīsim, kādas atziņas no šī

tiesas sprieduma var noderēt praksē. Bet vispirms atgādināsim normatīvo aktu prasības.

Saskaņā ar likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 3. panta 3. daļas 1. punktu ārvalsts nodokļu maksātāja – nerezidenta – ar nodokli apliekamais ienākums ir ienākums no algota darba,

ieskaitot darbu, kas veikts ārpus mūsu valsts Latvijas darba devēja labā. Tomēr likumā "Par Latvijas Republikas un Nīderlandes Karalistes konvenciju par nodokļu dubultās uzlikšanas un nodokļu nemaksāšanas novēršanu" paredzēti labvēlīgāki nosacījumi, proti, konvencijas 15. panta 1. daļā noteikts, ka darba alga un cita līdzīga veida atlīdzība, ko saņem līgumslēdzēja valsts rezidents par savu darbu, tiks aplikta ar nodokļiem tikai šajā valstī, ja vien algots darbs netiek veikts otrā līgumslēdzēja valstī. Ja algots darbs tiek veikts otrā līgumslēdzēja valstī, par to saņemto atlīdzību var aplikēt ar nodokļiem šajā otrajā valstī.

Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas nodokļu paraugkonvencijas komentāros par tās 15. panta 1. daļu skaidrots, ka faktiski minētais pants nosaka vispārējo kārtību, ka algotā darba ienākums ir aplikams tajā valstī, kur darbs tiek faktiski veikts. Mūsu apskatītajā gadījumā tas nozīmē, ka Nīderlandes rezidentam bija jāturpina maksāt IIN no saņemtās darba algas Nīderlandē par tiem darba ienākumiem, kurus viņš saņēma, strādājot Nīderlandē. Savukārt Latvijai bija tiesības aplikēt ar nodokļiem algotā darba ienākumus, kurus Nīderlandes rezidents guva, veicot darba pienākumus, atrodoties Latvijā.

TIESAS ATZIŅAS

Savukārt tiesa, ņemot vērā lietas apstākļus, uzskatīja, ka fiziskā persona ir pierādījusi savas tiesības atgūt pārmaksāto IIN. Būtiska ir tiesas atziņa, ka darba devēja apliecinājums ir primārais darbinieka nodarbinātību apstiprinošais pierādījums, jo citām personām nav tik pilnīga informācija, kā darba devējam, proti, ko darbinieks tā labā un saskaņā ar līgumu ir darījis un par ko saņēmis atlīdzību – darba samaksu.

Tiesa pauda, ka vispārīgi ir saprotams un pamatots VID pieprasījums iesniegt pierādījumus par pietiekamu faktisku darbu izpildi. Tomēr tiesas ieskatā nav samērīgi pieprasīt no personas, kas vēlas piemērot nodokļu konvencijas normas, uzskaitīt un dokumentēt katru darba minūti. Turklāt tiesa norādīja, ka jāņem vērā konkrētā darbinieka pienākumu specifika.

Līdz ar to no tiesas sprieduma izriet, ka lietā esošie pierādījumi sniedza pietiekamu priekšstatu par fiziskās personas IIN atmaksas pieprasījuma pamatotību. Šāda tiesas pieeja ļauj cerēt, ka turpmāk citiem nodokļu maksātājiem nevajadzēs strīdēties ar VID par to, vai ir jāiesniedz pierādījumi par katru darbā pavadīto minūti ārvalstī.

ZEMŪDENS AKMEŅI

Lai arī iepriekš minētās tiesas atziņas ir vērtējamas pozitīvi, tomēr arī nākamajā solī, aprēķinot IIN atmaksas summu, nodokļu maksātāji atkal var sastapties ar grūtībām. Proti, konkrētajā gadījumā

tiesa norādīja, ka nodokļu maksātājs pareizi pamatojas uz nodokļu konvencijas komentāros minēto principu, ka ienākumu nepieciešams attiecināt uz vienu vai otru valsti un tikai pēc tam aprēķināt maksājamo vai atmaksājamo IIN katrā no valstīm. Tomēr tiesas ieskatā šādi attiecināšanai ir jābalstās pierādījumos.

Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 161. panta 1. daļu administratīvā procesa dalībnieka paskaidrojumi, kas satur ziņas par faktiem, uz kuriem pamatoti viņa prasījumi vai iebildumi, atzīstami par pierādījumiem, ja tos apstiprina citi pārbaudīti un novērtēti pierādījumi. Tāpēc tiesas ieskatā nav pietiekami tikai lietā iesaistīto personu skaidrojumi par ienākumu periodiem un attiecināmību uz nodarbinātības valsti. Tomēr no prakses viedokļa – vai vēl kādi pierādījumi var pastāvēt? Tas nozīmē, ka nodokļu maksātājam šādi pierādījumi ir jāsameklē, jo pretējā gadījumā tiesa uzskata par akceptējamu VID piemēroto pieeju atmaksāt IIN proporcionāli ārvalstī nostrādātajām dienām (t. i., nevis sākt aprēķinus no aplikamā ienākuma noteikšanas, bet uzreiz piemērot proporciju Latvijā faktiski samaksātajam IIN, kas progresīvās IIN sistēmas gadījumā var būtiski ietekmēt rezultātu).

Šajā gadījumā tiesa uzdeva VID veikt atmaksājamā IIN aprēķinus. Tas nozīmē – šajā lietā iesaistītajai personai vēl būs jāpacīnās par to, lai atmaksājama IIN tiktu noteikta atbilstoši nodokļu konvencijās paredzētajiem principiem. Iespējams, VID pārsūdzēs tiesas spriedumu nākamajā tiesu instancē.

KĀ RĪKOTIES?

Attālinātais darbs jau labu laiku ir iedzīvojis mūsu ikdienā, un nodokļu konsultanti jau daudzus gadus konsultē par nodokļu piemērošanas jautājumiem pārrobežu situācijās, tomēr ir vēl jānoiet ceļš, kad IIN pārmaksas atgūšanai būs izveidojusies visām pusēm skaidra un pieņemama prakse, kas padarītu šo procesu mazāk apgrūtināšu. Šis ir ne tikai jautājums par to, kā ir pareizi rīkoties saskaņā ar starptautiskām nodokļu konvencijām, bet arī par to, vai Latvija vēlas veicināt augsti kvalificēta darbaspēka piesaisti, kas palīdzētu audzēt ekonomiku un veidot valsts reputāciju kā labvēlīgu starptautiskajam biznesam.

Mūsdienās, pateicoties tehnoloģijām, darbs var tikt veikts jebkur, un attiecīgi arī nodokļu nomaksai jāklūst tikpat elastīgai, lai tā nekļūtu par uzņēmējdarbību bremsējošu faktoru.

Tātad, ja uzņēmums saskaras ar pārrobežu nodokļu jautājumiem, lai izvairītos no ilgstošā nodokļu pārmaksas atgūšanas procesa, ir vērts jau sākumā izpētīt, kurā valstī un kādā veidā ir maksājams IIN. Bet, ja uzņēmumam tomēr jāaskaras ar līdzīgu situāciju kā minētajā tiesas lietā, jāņem vērā tiesas atziņa par VID pieprasīto pierādījumu samērīgumu.